

ADOXA Naturvård

org.nr.590419-1037 F-skattsedel finns • Skogshall 640 24 Sköldinge
E-mail: janne.elmhag@adoxanatur.se, Janne Elmhag, biolog.
Telefon: 0708-80 45 82, Pg 456 10 12-8
www.adoxanatur.se

Ädellövskog

Nacka kommun - Fastighet: Sicklaön 238:1

Naturvärdesinventering 2015

Titelbladets bilder: Miljöbild från sydväst – Högresta ädellövträd, ung hassel och bitvis marktäckande lövsly. Detaljbilder: De rödlistade vedsvamparna ekticka (NT) på ek och tallticka (NT) på tall. Talltickan är inte fotograferad i inventeringsområdet. Foto: Janne Elmhag

Sammanfattning

En naturvärdesinventering har genomförts på fastigheten Sicklaön 238:1 i Nacka kommun inför en planerad bostadsbebyggelse. Inventeringsområdet utgörs av en liten ädellövskog omgärdad av vägar i ett tätbebyggt område. Ädellövskogen bedöms ha "påtagligt naturvärde". Naturvärdebedömningen motiveras och faran med alltför fragmenterad natur betonas.

Inledning/Bakgrund

I Nacka kommuns stadsbyggnadsprojekt "Fasanvägen – Saltängen" planeras bostadsbebyggelse på fastigheten Sicklaön 238:1. En naturvärdesinventering krävs inför den planerade exploateringen för att undvika eller minimera skador i naturmiljön. Arkitektbyrå 2BK Arkitekter gav Iterio AB i uppdrag att genomföra inventeringen och Adoxa Naturvård anlätades som underkonsult. Fältarbetet genomfördes i samarbete med Bo Karlsson inventeringsfirma.

Metod

Arbetet inleddes med studier av satellitbilder och kartor vilket inkluderar historiska kartor förra sekelskiftet och från 1950-talet. Databaser med uppgifter om växt- och djurarter gicks igenom varefter området besöktes i fält i början av oktober. Vid fältbesöket värderades och koordinatsattes värdeelement (grova träd, träd med bohål mm), signalarter och rödlistade arter. Naturvärdesbedömningen utgår från "Svensk standard SS 1999 000, 2014" och innefattar bedömningar i fem klasser med både arter och biotopens egenskaper som grund:

1. Högsta naturvärde
2. Högt naturvärde
3. Påtagligt naturvärde
4. Visst naturvärde
5. Lågt naturvärde.

Brister

Inventeringen genomfördes i mitten av oktober då chansen att hitta vårblomande arter är liten. Inte heller fåglar har kunnat inventeras på grund av det sena inventeringsdatumet. På grund av det täta lövverket var GPS-signalerna svaga på flera platser i inventeringsområdet varför värdeelementens/naturvårdsarternas placering möjligen är mindre exakta än normalt.

Beskrivning

Inventeringsområdet är en liten ädellövskog, endast ca 0,75 ha, belägen i ett tätbebyggt område, Saltängen, på östra Sicklaön, med bitvis obefintlig eller mycket fragmenterad natur. Skogsområdet är omgärdat av vägar och bebyggelse. I väster ansluter Ejdvägen, i söder Fasanvägen, i öster en grusad gångstig och i norr Ugglevägen samt parkeringen längs den. Från Ugglevägen sluttar skogen brant mot söder i gamla schaktmassor som idag till en del täcks av trädgårdsavfall, gamla julgranar och liknande organiskt skräp. Sluttningen avtar något hela vägen ner till Fasanvägen där marken nästan planar ut helt. Ett par upptrampade stigar genomkorsar området.

Vegetationen i träd och buskskikt är tät och bitvis svår genomtränglig. Ung hassel och i norr även unga skott av fågelbär bildar snår och skapar tillsammans med trädens täta lövverk mycket mörka förhållanden som resulterar i en sparsmakad gräs- och örtflora i fältskiktet. Markflora saknas helt över stora ytor. I områdets något ljusare periferi är örnbräken, piprör och hundäxing mycket vanliga arter. Lundgröe och nejlikrot tillhör de vanligaste arterna i mer skuggade delar men även älggräs uppträder i ett stort bestånd och antyder fuktiga markförhållanden i väster. I övrigt är den bitvis mullrika marken torr till frisk i området. Vanliga örter som vispstarr och signalarten blåsippa var de mest krävande arter som noterades i fältskiktet under inventeringen. Det är dock inte osannolikt att området hyser en relativt sett rikare växtflora. Arter som kers, trädgårdsnattviol, parksallat och spansk körvel växer här också och har troligen spritts hit med trädgårdsavfall från intilliggande trädgårdar.

Brynzonen mot vägarna, främst i väster och söder är ganska tät och svår genomtränglig med diverse lövsly men också många bärande buskar som trubbhagtorn, slån, stenros, olvon, druvfläder, snöbär och hägg. Längre in växer även måbär.

Trädskiktet karakteriseras av medelålders ekar (kring 150 - 200 år och ca 200 cm i omkrets) varav flera stycken hyser fruktkroppar av ekticka och några har uthackade bohål. Övriga ädellövträd tillhör en yngre generation men det finns relativt högresta träd av både lönn och fågelbär. Det rödlistade ädellövträdet ask (VU) noterades däremot endast som unga skott i områdets västra del. Ung till medelålders asp förekommer också.

Lavfloran på lövträdens stammar undersöktes, i synnerhet ekstammarnas lavflora eftersom ädellövskog och åldrade solitära ädellövträd ofta kan erbjuda en idealisk miljö för många lavar. Inte minst gäller det ek som i den grova barken i solexponerade lägen kan hysa en mycket artrik lavflora med t ex knappåslavar. Många av arterna i den gruppen signalerar höga naturvärden när de uppträder talrikt på flera träd i ett område. Dessa knappåslavar eftersöktes vid fältbesöket men återfanns bara i ytterst begränsad utsträckning. Endast några få exemplar av arterna grå nållav och kopparspik noterades. Inte heller andra lavar tycks trivas i området – sannolikt på grund av luftföroreningar skapade i den hårt trafikerade närmiljön. Ett undantag finns dock – blågrå mjöllav (*Lepraria incana*). Den luftförorenings-tåliga arten dominerar fullständigt på barken hos områdets ekar.

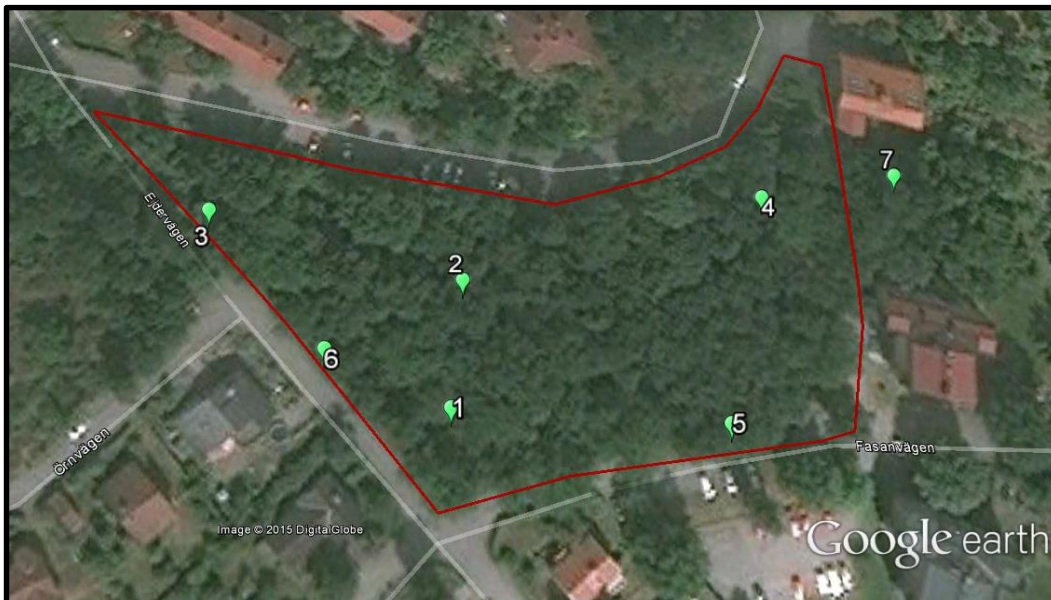
I ädellövskogen växer också några få grova tallar (ca 200 cm i omkrets). De har utvecklat karakteristisk grov bark eller pansarbark, antydande till plattade kronor och några av dem hyser den rödlistade signalarten tallticka. Allt detta tyder på riktigt gamla träd > 150 år. Ett par tallar har dessutom bohål – troligen uthackade av större hackspett.

Naturvärdesbedömning

Hela inventeringsområdet bedöms ha kvalitéer motsvarande skogsstyrelsens "naturvärdesobjekt" eller naturvärdesklass 3 "Påtagligt naturvärde" enligt den nya standarden (SS 199000:2014). Bedömningsgrunderna sammanfattas i punktform nedan:

- Åldrande ädellövskog utan de riktigt gamla träden.
- Några grova, gamla tallar > 150 år.
- Hålträd förekommer – både ek och tall
- Tre signalarter och tre rödlistade arter.
- Artrikt buskskikt i bryn.
- Lundartade förhållanden med förutsättningar för en rik vårflora.
- Brist på död ved, håligheter och mulm.

Karta, värdeelement och naturvårdsarter

Inventeringsområdets avgränsning samt numrerade fyndplatser för värdeelement och naturvårdsarter.

1. Ek (196 cm i omkrets) med ekticka (NT) och bohål.
2. Två tallar med talltickor (NT) och många bohål troligen uthackade av större hackspett.
3. Ek, 240 cm i omkrets, med ekticka.
4. Gran med spår av granbarkgnagare.
5. Ek med ekticka och uthackat bohål.
6. Blåsippa - en planta, unga askskott (EN).
7. Två granar med spår av granbarkgnagare.

Diskussion

Ädellövskogen bedöms ha "påtagligt naturvärde" främst tack vare den lundartade miljön med åldrande träd och förekomst av flera naturvårdsarter. Avsaknaden av död ved, ännu äldre och grövre träd med håligheter och mulm (trämjöl) och kanske ytterligare några naturvårdsarter gör att klassificeringen inte blir "högt naturvärde". I en tätbebyggd, urbaniserad, omgivning med kraftigt fragmenterad natur som här på Sicklaön är dock varje litet skogsparti, trädsamling, enskilt träd och grönytor värdefulla ur ett naturvårdsperspektiv. De små fragmenten av kvarvarande natur spelar ofta en viktig roll för många organismers möjlighet att överleva i området men framförallt för att kunna sprida sig vidare till områden med mer sammanhängande natur och bättre överlevnadsmöjligheter. Ju längre avstånden blir mellan naturområden och ju tätare och effektivare barriärerna blir i form av bebyggelse och vägar desto mer utarmad (individ- och artfattig) blir den tätortsnära naturen. Med begränsad men välplanerad naturvårdande skötsel och framkomlighetsröjningar kan ädellövskogen på fastigheten Sicklaön 238:1 på sikt utveckla än högre naturvärden och även bli en värdefull oas för de närboende. Vid en eventuell exploatering kan vissa naturvärden räddas om ekar med ekticka, tallar med talticka, granar med granbarkgnagare samt ersättningsträd för dem sparas.

Småfåglar födosöker och häckar i området och vårfloran är troligen rikare än vad som kunde noteras under fältbesök i oktober men sannolikheten att resultatet av naturvärdesbedömningen skulle ändras efter en vårinventering av kärlväxter och fåglar bedöms som liten.

Artförteckning

Nedan redovisas ett urval arter som genom sina miljökrav signalerar höga naturvärden eller är intressanta på annat sätt på fastigheten Sicklaön 238:1. De här arterna har tillsammans bidragit till naturvärdesbedömningen.

Kärlväxter

Ask (VU)

Ett högvuxet ädellövträd som 2010 togs upp i den nya rödlistan på grund av aggressiva angrepp av en svampsjukdom, askskottsjukan, som angriper både unga och gamla träd och därmed hotar att allvarligt reducera det svenska beståndet. Här hittades endast några få unga skott av ask i områdets västra del.

Blåsippa (S)

Välkänd signalart som på fastigheten Sicklaön 238:1 förekommer med enstaka plantor (endast en planta noterades vid besöket).

Svampar

Talticka (NT) (S)

Rödlistad signalart som endast växer på levande tallar som är äldre än 100 år. Vanligtvis är träd med fruktkroppar av talticka mer än 150 år gamla. Arten anses ha minskat och alltjämt vara minskande på grund av kortare omloppstider i skogsbruket som resulterar i att alltför få träd uppnår tillräckligt hög ålder.

Ekticka (NT)

Rödlistad ticka som i Sverige växer på stammar och ibland även grenar av gamla ekar. Även om ekbeståndet är i växande bedöms den totala populationen i landet ha minskat framförallt p.g.a. generationsglapp i landets ekbestånd och avsaknad av undertryckta och senvuxna träd. Den hovformade fruktkroppen kan bli mycket gammal (>70 år) och är genom sin form och sitt växtsätt relativt lätt att känna igen - här funnen på tre av områdets ekar.

Insekter

Granbarknagare (S)

Granbarknagaren är en lite skalbagge som nästan uteslutande uppträder i barken av gamla grova granar. Här i ädellövskogen noterades de små cirkelrunda kläckhålen på en gran i inventeringsområdets östra del och på två granar strax utanför inventeringsområdet.

Miljöbilder

Ung hassel har vuxit upp kring en gammal ekstubbe.

Blågrön mjöllav färgar ekstammen – fruktlöst eftersök av andra lavarter.

Ek och gran i inventeringsområdets östra del – stigar löper genom området.

Det täta krontäcket stänger ute solljuset och skapar miljöer med mycket få arter i botten- och fältskiktet. Här är det bara förna i ett snår av fågelbär – unga skott och något äldre träd.

Referenser:

Den nya nordiska floran, Mossberg, Stenberg, Wahlström & Widstrand, 2003

Upplands flora, Jonsell L, SBF-förlaget, Uppsala, 2010.

Sörmlands flora, Rydberg, Wanntorp, Botaniska sällskapet i Stockholm, 2001.
2009-08-18.

Signalarter – indikatorer på skyddsvärd skog, Nitare m fl, Skogsstyrelsens förlag, 2000.

<http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html> (Lantmäteriets historiska kartor), Häradskartan ca 1900, Ekonomiska kartan ca 1950.

Skogsstyrelsen. Nyckelbiotopsinventeringen. År 1997.

Gärdenfors, U. ed. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. Rödlistade arter i Sverige, 2015.

Ehnström B, Axelsson R, Insektsnag i bark och ved, SLU – Artdatabanken 2002.

Svensk standard SS 199000:2014, Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. Swedish Standards Institute 2014.

www.artportalen.se

<http://www.google.com/earth>

Sköldinge 2015-10-28

Adoxa Naturvård

Janne Elmhag

0708-804582

www.adoxanatur.se